

Heródes és Heródiás

In: Új Szó, 4. 3. 1970

Herodes a Herodias

Slávnostné predstavenie v Divadle P. O. Hviezdoslava

[Text pod fotografiou: Na snímke môžeme vidieť L. Chudíka a G. Valacha v jednom obraze tragédie. (foto: J. Vavro)]

Prvého marca, pri príležitosti 50. výročia založenia Slovenského národného divadla, členovia bratislavskej Činohry SND na slávnostnom predstavení priniesli na javisko tragédiu Pavla Országha Hviezdoslava. Jedným z nepísaných pravidiel divadelníctva je, že na prvej národnej divadelnej scéne sa pri príležitosti významného jubilea oslavuje uvedením hry reprezentanta národnej drámy. Z tohto uhla pohľadu išlo o šťastnú voľbu dramaturgie bratislavského Národného divadla.

Hviezdoslav, predovšetkým v zahraničí, je vnímaný v prvom rade ako významný básnik a často sa zabúda na skutočnosť, že popri významných lyrických opusoch vytvoril aj zaujímavé epické diela, navyše – ako sa môžeme teraz presvedčiť – ani jeho tragédiu nemožno označiť ako neúspešnú. Aj Hviezdoslav – ako každý skutočne nadaný mysliteľ – citlivo reagoval na páľčivé problémy doby a národa. Typickou črtou Hviezdoslavových diel je, že autor v podobe symbolického deja vyslovuje názor na dobu, v ktorej žil a zamýšľal sa nad údelom svojho národa.

Tragédia *Herodes a Herodias* reprezentuje najznámejšie lyrické a epické štýlotvorné prvky Hviezdoslavovej tvorby. Aj tu autor buduje priestor pre konanie na pozadí biblických motívov – v užšom zmysle slova zobrazuje tragicky sa končiace vzplanutie palestínskeho miestodržiteľa k manželke jedného obchodníka, v širšom slova zmysle zase zobrazuje spoločenský hodnotový obraz dŕžavy, ktorá je pod nadvládou rímskeho cisárstva – je zrejmé, že sa tak pred divákom objavujú domáce pomery Hviezdoslavovej doby. Hviezdoslav však tvoril skôr lyricky a epicky, než dramaticky. Avšak, nepodarilo sa mu vytvoriť dejinnú tragédiu, pretože nedokázal uchopiť práve to množstvo konajúcich postáv okolo jednej hlavnej dejovej línie. Dielo je v niektorých častiach dobre vyriešené, ale podobá sa na statickú historickú fresku.

Spomínané nedostatky, na ktoré som už viackrát upozornil aj pri iných hrách, možno odstrániť režisérskym prístupom a oživením deja. Režisér inscenácie Karol Zachar túto príležitosť ale nevyužil a pokúsil sa tragédiu podať v pôvodnej epickej šírke. Vo svojej režisérskej koncepcii sa snažil o maximálnu monumentalitu, ktorú javisko dovoľuje. Tragédiu inscenuje v kruhu relatívne veľkého počtu štatistov a honosnej výpravy. Veľkolepý obraz síce na istú dobu púta pozornosť divákov, avšak toto nie je, pochopiteľne, postačujúce pre viac ako trojhodinové predstavenie. Aj najhonosnejšia kulisa a odev po istom čase zovšednejú, ak nezaujme diváka samotný dej a hlavná dejová línia drámy sa rozdrobí, stratí v jednotlivých prvkoch, detailoch. Bohužiaľ, toto sa stalo v prostrednom dejstve spomínanej inscenácie. Hlavné protirečenie a zároveň hlavný zdroj chýb Zacharovej réžie vidím v tom, že moderné riešenie vonkajšej stránky jednotlivých mizanscén sa nesúbi s obdobnou modernou koncepciou v ponímaní deja a vôbec ponímaní drámy ako takej.

Medzi hercami môžeme nájsť množstvo hercov Divadla P. O. Hviezdoslava ako aj viacero študentov VŠMU. Herodesa alternujú L. Chudík a V. Záborský. Vzhľadom na to, že som zatiaľ nemohol vidieť v tejto hre Záborského, môžem vyjadriť svoj názor len na prvého spomínaného herca. Podľa mňa, k schopnostiam L. Chudíka nebola jeho hra dostatočne dynamická, preto ani na konci tragédie, keď sa mal zrútiť a dospieť k tragickému poznaniu, nebolo hercovo konanie presvedčivé. Chudíkovu hru viditeľne rušila rovnako neistota hrania jeho partnerky. Považujem za Zacharov režisérsky omyl, že stvárnením Herodias poveril M. Prechovskú, ktorej osobnosť a fyziognómia sú dosť vzdialené od tejto roly. Práve preto jej výkon, a to aj napriek vynaloženému úsiliu, zanecháva zmiešané dojmy. O niečo zdržanlivejšie od požadovaného stvárnil svoju rolu aj G. Valach (Manahen). Naopak, pekné stvárnenie sme mohli vidieť u Š. Kvietika, ktorý pomocou jednoduchých prostriedkov dobre oživil postavu Jána Krstiteľa. To isté možno povedať aj o výkone E. Kristínovej (Tamara). Zo zástupu epizodických postáv utkveli najviac v pamäti M. Gregor (Filip), M. Huba (Chuza) a E. Romančík (rímsky legát). V súvislosti so Zacharovou réžiou je nevyhnutné povedať aj to, že niektoré obrazy, bohužiaľ, poňal dosť povrchné (ide predovšetkým o zobrazenie boja v piatom dejstve).

Práca V. Suchánka sa prispôsobila režisérskej koncepcii – zdalo sa nám, že vytvoril masívnejšie kulisy než bolo potrebné, čím vzbudil dojem občas príliš preplneného javiska.

Preklad: Ján Pálffy